

M.Z.HACIZADƏ

baş müəllim

e-mail: mehribanhacizade7@gmail.com

:<https://orcid.org/0009-0006-9476-3157>

Azərbaycan Dillər Universiteti

(Bakı şəh., R.Behbudov küç., 134)

10.62021/0026-0028.2025.2.034

LÜĞƏT TƏRKİBİ SAHƏSİNDƏ DİLLƏRİN QARŞILIQLI TƏSİRİ

Xülasə. Dillərin qarşılıqlı təsiri, müxtəlif dillərin bir-biri ilə necə əlaqə qurduğunu, bir-birinə necə təsir etdiyini və bu prosesin dilin inkişafına necə təsir etdiyini araşdıran bir sahədir. Bu qarşılıqlı təsir, dilin leksik, qrammatik və fonetik quruluşlarında dəyişikliklərə yol açır. Müxtəlif dil dialektləri bir-birinə təsir edərək yeni sözlər, ifadələr və ya qrammatik struktur dəyişiklikləri gətirə bilər. Dillər arasında qarşılıqlı təsir bir dilin inkişafını sürətləndirə bilər. Eyni zamanda yeni strukturların yaranmasına və ya köhnə strukturların dəyişməsinə səbəb ola bilər.

Dillərin qarşılıqlı təsiri mədəniyyətlərarası əlaqəni gücləndirir, beynəlxalq kommunikasiya və ticarətə də təsir edə bilər. Bu dildəki sözlərin dəyişmə və yeni mənalara əldə etmə prosesinə təsir edən əsas amillərdən biridir.

Açar sözlər: leksik, sosial-mədəni mübadilə, integrasiya, koqnitiv, generativ, alınma sözlər

Müasir dilçiliyin mühüm və əhəmiyyətli problemlərindən biri dünyada var olan dillərin, böyük və ya kiçik, az və ya çox yayılmasından asılı olmayaraq, hər birini araşdırmaq, dünya dillərinin sayını müəyyən etmək, onların fərqli və yaxın xüsusiyyətlərini tədqiq etmək, dillərin qarşılıqlı təsirini öyrənməkdən ibarətdir [1, s.10].

Dil cəmiyyətin inkişafında mühüm rol oynayır. Beləki, dil əsas ünsiyyət vasitəsidir. Dilin formalaşması bir gün, bir ay və ya bir il ərzində deyil, bir neçə əsrlər ərzində yaranır və tarixi inkişaf prosesi keçərək daha da təkmilləşir və zənginləşir.

Dünyada bir sıra dillər mövcuddur ki, hər bir dilin özünəməxsus söz ehtiyatı var. Dil lüğət tərkibi hesabına zənginləşir, lüğət tərkibi dilin əsasını təşkil edir [3, s.117].

Dillərin qarşılıqlı təsiri, dilçilik sahəsində mühüm bir tədqiqat mövzudur və dünyada müxtəlif dillər arasında qarşılıqlı əlaqələrin necə baş verdiyini, bu əlaqələrin dilin inkişafına necə təsir etdiyini və cəmiyyətlərə necə nüfuz etdiyini araşdırır. İnsanlar arasında ünsiyyətin əsas vasitəsi olan dil, eyni zamanda mədəniyyətlərarası əlaqələrin də daşıyıcısıdır. Dillərin qarşılıqlı təsiri, sosial, iqtisadi və siyasi əlaqələrdən, tarixdən və mədəni mübadilədən asılıdır. Dillərin qarşılıqlı təsirinin bir sıra mexanizmləri var.

Leksik təsir. Leksik təsir, bir dilin digər dildən sözlər qəbul etməsidir. Bu proses, xüsusilə ticarət, müharibə, mədəni mübadilə və səyahətlər zamanı baş verir. Məsələn, ingilis dilində çox sayda latın və fransız mənşəli sözlər vardır. Fransızlar, Norman istilasının nəticəsində İngiltərəyə gəldikdən sonra, ingilis dilinə çoxsaylı fransızca sözlər əlavə olunmuşdur. Bu həm də həmin dövrün cəmiyyətinin mədəni və sosial quruluşunun dilə təsirini əks etdirir.

Fonetik və qrammatik təsir. İki dilin qarşılıqlı əlaqəsi zamanı, fərqli fonetik quruluşlar və qrammatik strukturlar bir-birinə yaxınlaşa bilər. Məsələn, çoxdilli cəmiyyətlərdə yaşayan insanlar arasında, danışılan dillərin fonetik və qrammatik quruluşlarının qarışması, yeni və mürəkkəb cümlə quruluşlarının yaranmasına səbəb ola bilər.

Lüğət tərkibi sahəsində dillərin qarşılıqlı təsiri, dillərin sosial, mədəni və tarixi əlaqələri nəticəsində inkişaf edən və dəyişən prosesdir. Bu mövzuda fərqli nəzəri fikirlər mövcuddur ki, hər biri dillərin qarşılıqlı təsirini fərqli prizmadan izah edir.

1. Sosial-mədəni nəzəriyyə. Sosial-mədəni nəzəriyyə, dilin cəmiyyətin sosial və mədəni mühitində necə inkişaf etdiyini vurğulayır. Dillər, bu cəmiyyətdə yaşayan insanların gündəlik həyat tərzini, inanclarını, qaydalarını və münasibətlərini əks etdirir. Bu nəzəriyyəyə əsasən, bir dilin lüğət tərkibi, o dilin danışdığı cəmiyyətin tarixini, mədəniyyətinin, sosial strukturlarının və sosial təbəqələrinin təzahürüdür.

• **Mədəni mübadilə.** Mədəni mübadilə, dillərin qarşılıqlı təsirinin əsas səbəblərindən biridir. İnsanlar arasında ticarət, elm, mədəniyyət və dini əlaqələr nəticəsində dillər bir-birinə təsir edir. Məsələn, müsəlmanların Avropada yayıldığı dövrlərdə, ərəb dilindən alınan çoxlu sayda sözlər, xüsusilə elm və təhsil sahəsində (*rəsədxana, algebra, alchemist* və s.) ingilis və Latin dilinə keçmişdir. Eyni zamanda, Avropa dillərinin təsiri ilə ərəb dili də müəyyən dəyişikliklərə uğramışdır.

• **Dilin sosial funksiyaları.** Dil yalnız ünsiyyət vasitəsi deyil, həm də cəmiyyətin sosial strukturlarını əks etdirən bir mexanizmdir. Məsələn, sosial təbəqələr arasındakı fərqlər, dilin leksik tərkibindəki fərqləri yaradır. Eyni dilin müxtəlif sosial qrupları arasında istifadə olunan leksik vahidlər fərqli ola bilər. Məsələn, xalq dili, formal dil, dialektlər.

Sosial-mədəni nəzəriyyə dillərin sosial strukturlarla necə formalaşdığını və insanlar arasında necə əlaqə qurduğunu araşdıran bir nəzəriyyədir. Bu nəzəriyyənin bir sıra prinsipləri var.

a) Dil və sosial strukturlar. Dil cəmiyyətin strukturuna uyğun olaraq inkişaf edir və bu sosial strukturların, təbəqələşmə, etnik qruplar, gender və yaş kimi faktorların dil istifadəsinə necə təsir etdiyini araşdırır. Beləliklə, dil, cəmiyyətdəki mövqeləri və fərqləri əks etdirir.

b) Dil və kimlik. Dil fərdlərin sosial kimliklərinin formalaşmasında mühüm rol oynayır. İnsanlar dil vasitəsilə özlərini müəyyən edir və başqalarına təqdim edirlər.

Dil, həm də qrup daxilində birləşdirici elementdir, xüsusilə müəyyən etnik, sosial və ya mədəni qruplar arasında.

c) Mədəniyyət və dil. “Dil və mədəniyyət” problemi ümumbəşəri problem olan “insan və mədəniyyət” probleminin tərkib hissəsidir. Məhz buna görə də “dil və mədəniyyət” probleminin məzmun və mahiyyəti ilə yalnız dilçilər deyil, həm də filosoflar, psixoloqlar, sosioloqlar və etnoqraflar da məşğul olmuşlar. İnsan fəaliyyətinin ən geniş anlayışlarından biri mədəniyyət anlayışıdır. “Mədəniyyət” anlayışı hələ qədim dövrlərdə olduqca geniş yayılmışdır.

Ümuminsani mədəniyyət haqqında Q.Uisler demişdir: “Ümuminsani mədəniyyətin əlamətləri: dil, maddi mədəniyyət, incəsənət, bilik, din, cəmiyyət, xüsusiçilik, dövlət, müharibədir” [4].

Mədəniyyət anlayışı lüğətlərdə müxtəlif şəkildə aydınlaşdırılır. “Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti”ndə mədəniyyət haqqında aşağıdakı izahlar verilmişdir:

Mədəniyyət (ər). 1. İnsan cəmiyyətinin istehsal sahəsində, ictimai və mənəvi həyatda əldə etdiyi nailiyyətlərin məcmusu.

2. Hər hansı bir xalqın və ya sinfin müəyyən dövrdə əldə etdiyi nailiyyətlərin səviyyəsi. Təsərrüfat və ya zehni fəaliyyətin, hər hansı birinin inkişaf səviyyəsi (istehsalat mədəniyyəti, nitq mədəniyyəti).

3. Savadlılıq, elmlilik, biliklilik // Cəmiyyətdə özünü apara bilmə // Mədəni adamın tələblərinə uyğun olan həyat şəraitinin məcmusu.

Mədəniyyət anlayışı, adətən, nəzəri ədəbiyyatda daha çox belə müəyyənləşdirilir: mədəniyyət insanların ictimai əmək prosesində yaratmış olduğu maddi sərvətlərin və mənəvi nemətlərin məcmusudur.

Dil və mədəniyyət anlayışı bir-birilə sıx əlaqəlidir. Bu əlaqə dialektik vəhdətin nəticəsi kimi təzahür edir. Qeyd etmək lazımdır ki, dil mədəniyyətin, mədəniyyət də dilin inkişafına imkan və şərait yaradır. Dünya ədəbi dillərinin meydana gəlməsi, formalaşması, inkişaf edib zənginləşməsi mədəniyyətlə bağlıdır. Millətin əsas əlamətlərindən olan dil o dildə danışan xalqın milli mədəniyyətini ifadə edir. [2, s. 224-225].

d) Dil və güc dinamikası. Dillər arasındakı qarşılıqlı təsir cəmiyyətdəki güc münasibətlərini əks etdirə bilər. Məsələn, bəzi dillər hakim dil olaraq qəbul edilir, bu isə həmin dili danı-

şanların cəmiyyətdə daha çox güc və resurslara sahib olmalarına səbəb ola bilər. Buna qarşılıq olaraq, azınlıq dilləri və onların danışanları bəzən sosial və iqtisadi məhdudiyyətlərə məruz qala bilərlər.

2. Sosial integrasiya nəzəriyyəsi. Bu nəzəriyyə, dillərin qarşılıqlı təsirini əsasən insanlar arasında sosial integrasiyanın bir nəticəsi olduğunu iddia edir. Fərqli dil danışan qrupların bir-birilə qarşılıqlı əlaqədə olması nəticəsində dil mübadiləsi baş verir. Bu mübadilə, dilin lüğət tərkibində dəyişikliklərə səbəb olur və yeni sözlərin, ifadələrin və ya qrammatik formaların yaranmasına yol açır.

İntegrasiya sözü latın mənşəli olub, nəyisə birləşdirmə, vahid sistemə gətirmə mənasını bildirir. Belə bir mülahizə mövcuddur ki, ilk dövrdə müxtəlif ərazilərdə insanlar meydana gələn zaman yüz minlərlə dil olmuşdur. Bu dillər müəyyən zaman çərçivəsində integrasiyaya məruz qalmış və azalmışdır [1, s.19].

• **Dil qarışığı və şəbəkə dilləri.** Dil qarışığı və ya *pidgin* və *kreol* dilləri bu nəzəriyyənin konkret nümunələridir. Fərqli dilləri danışan insanlar arasında ünsiyyət qurmaq məqsədilə yeni dil formaları meydana çıxır. Bu dil formaları ilkin olaraq *pidgin* (sadələşdirilmiş dil) kimi yaranır və zamanla *kreol* (tam funksional dil) halına gəlir. Məsələn, Karib dənizində yaranmış və müxtəlif dillərin qarışmasından meydana çıxmış olan **“Sanqo”** dili buna misaldır.

• **Çoxdilli cəmiyyətlər.** Çoxdilli cəmiyyətlərdə bir neçə dilin qarşılıqlı təsir göstərməsi, insanların eyni vaxtda bir və ya bir neçə dil və dialektdən istifadə etmələrinə gətirib çıxarır. Bu da leksik dəyişikliklərə və yeni dil formalarının yaranmasına səbəb olur.

3. Borc sözlər və leksik təsirlər. Borc sözlər, bir dilin digərindən aldığı sözlərdir. Borc sözlərin daxil olması, bir dilin başqa dillərlə olan tarixi, ticarət və mədəni əlaqələrin nəticəsidir. Bu ən çox bir dilin digərindən birbaşa mənşə almayan, lakin müəyyən zaman kəsiyində ona daxil olan sözlərdir.

• **Ticarət və iqtisadi əlaqələr.** Tarix boyu ticarət və iqtisadi mübadilə dillərin qarşılıqlı təsirinin ən önəmli səbəblərindən biri olub. Bir dil, ticarət əlaqələri nəticəsində başqa dildən yeni sözlər ala bilər. Məsələn, ingilis dilindəki çoxsaylı fransız mənşəli sözlər (restaurant, ballet) bu cür əlaqələr nəticəsində yaranıb.

4. Qlobalizasiya və qloballaşan dilin təsiri. Qlobalizasiya, dillərin qarşılıqlı təsirini daha da sürətləndirən əsas faktorlardan biridir. Qlobal iqtisadiyyat, texnologiya, kütləvi informasiya vasitələri və müasir kommunikasiya vasitələri, dillər arasında daha sürətli əlaqə qurulmasına şərait yaradır.

• **İngilis dili və dünya dilləri.** Qlobalizasiya nəticəsində ingilis dili çoxsaylı dillərin lüğət tərkibində böyük təsirə malik olmuşdur. Bu dil, texnologiya, biznes, elm və mədəniyyət sahələrində bir növ **“universal dil”** rolunu oynayır. Bu digər dillərin ingilis dilindən borc sözlər qəbul etməsi ilə nəticələnir. Məsələn, **internet, software, business** və s. kimi sözlər dünyanın müxtəlif dillərində istifadə edilir.

• **İnformasiya texnologiyaları və media.** İnformasiya texnologiyaları və sosial media da dillərin qarşılıqlı təsirində böyük rol oynayır. Sosial şəbəkələrdə istifadəçilər müxtəlif dillərdəki məzmunu paylaşır və bu bir dilin digərinə təsir etməsinə səbəb olur. İnternetin geniş yayılması ilə yeni terminlər və ifadələr yaranır və dillər arasındakı sərhədlər daha da silinir.

• **Qloballaşan dilin təsiri.** Qlobal dilin, xüsusilə ingilis dilinin, dünyada daha geniş yayılması həm müsbət, həm də mənfi təsirlər yarada bilər.

• **Müsbət təsirlər.**

– Qlobal dil, müxtəlif mədəniyyətlər arasında ünsiyyəti asanlaşdırır, beynəlxalq ticarət və əməkdaşlığı artırır.

– İnsanlar fərqli dillər öyrənmək və beynəlxalq təhsil almaq imkanına malik olurlar.

– Dünya miqyasında məlumat mübadiləsi daha sürətli və effektiv olur.

• Mənfi təsirlər.

– Lokal dillərin zəifləməsi və yox olma təhlükəsi. Qlobal dilin yayılması, yerli dillərin istifadə edilməməsinə və bəzən onların ölməsinə səbəb ola bilər.

– Mədəni fərqliliklərin azalması. Qlobal dilin üstünlük təşkil etməsi, müxtəlif mədəniyyətlərin və onların dillərinin itirilməsinə səbəb ola bilər. Bu, dünyadakı mədəni müxtəlifliyin azalmasına gətirib çıxara bilər.

5. Strukturist və Generativ Nəzəriyyələr. *Strukturist* nəzəriyyə, əsasən

Ferdinand de Saussure və daha sonra Noam Chomsky-nin strukturist yanaşmalarına dayanır. Bu nəzəriyyə dilin quruluşunun əsas komponentlərinə, məsələn, fonologiya, morfologiya və sintaksisə fokuslanır. Strukturistlər dilin müəyyən bir sistem olduğunu müdafiə edirlər.

• **Dil və qarşılıqlı təsir.** Strukturistlərə görə, dillər bir-birinə qarşılıqlı təsir edərək inkişaf edir. Bu təsir, dilin mühitə və istifadəçilərin ehtiyaclarına uyğunlaşması ilə əlaqəlidir. Məsələn, bir dilin fonetik və sintaktik strukturları, digər dillərlə qarşılıqlı əlaqə və ya dilin tarixi inkişafı ilə dəyişə bilər.

• **Dil sisteminin quruluşu.** Strukturistlər dilin sistemə və strukturlaşdırılmış olduğunu vurğulayır və dilin qarşılıqlı təsirinin bu strukturların mübadiləsi ilə mümkün olduğunu iddia edirlər.

Generativ nəzəriyyə. Noam Chomsky tərəfindən inkişaf etdirilmiş və dilin universallığını və təbiətini izah etməyə çalışan bir yanaşmadır. Generativ nəzəriyyə dilin beyin tərəfindən necə yaradıldığını və bir insanın doğuşdan dil qabiliyyətinə malik olduğunu təklif edir.

• **Dil və qarşılıqlı təsir:** Generativ nəzəriyyəyə görə, dillərin qarşılıqlı təsiri insanın dil qabiliyyətinin nəticəsidir. Hər bir insan, bioloji olaraq, bir “universal dil strukturu”na malikdir və bu, dil öyrənmə prosesində müxtəlif dillərlə qarşılıqlı təsirə imkan yaradır. Bu nəzəriyyə, dillərin zamanla bir-birinə qarşılıqlı təsir etməsini, həm də beynin təbii dil öyrənmə qabiliyyətinin nəticəsi olduğunu müdafiə edir.

• **Dil və genetik aspekt:** Chomsky bu yanaşmada dilin, əslində, insanın bioloji təbiətinin bir hissəsi olduğunu vurğulayır. Bu nəzəriyyəyə görə, dilin müxtəlif strukturları, fərqli dillər arasında qarşılıqlı təsir nəticəsində yaranan dəyişikliklərdən daha çox, insan beyninin təbii xüsusiyyətlərindən qaynaqlanır.

Müqayisə:

• **Strukturist yanaşma,** dilin qarşılıqlı təsirini əsasən sosial və mədəni bir fenomen olaraq izah edir, yəni dillərin inkişafı və qarşılıqlı təsiri cəmiyyətin və mədəniyyətin tələbləri ilə əlaqələndirilir.

• **Generativ yanaşma,** daha çox dilin bioloji və koqnitiv aspektlərinə fokuslanır. Bu yanaşmaya görə, dillərarası qarşılıqlı təsir, beyin və təbii dil öyrənmə qabiliyyətinin nəticəsidir.

Bu iki yanaşma arasında əsas fərq, birincisinin dillərin inkişafını sosial və mədəni bir proses kimi izah etməsi, ikincisinin isə bunu bioloji və koqnitiv bir proses olaraq təqdim etməsidir. Hər iki yanaşma, dillərin qarşılıqlı təsirini anlamağa çalışan fərqli perspektivlər təqdim edir.

6. Koqnitiv nəzəriyyə. Koqnitiv nəzəriyyəyə görə, dilin öyrənilməsi və istifadəsi yalnız bir sosial əlaqə deyil, həm də insanların beynindəki məlumatları emal etmə və təşkil etmə metodlarıdır. Bu yanaşmaya əsasən:

1. Dil və zehni proseslər. Koqnitiv nəzəriyyəyə görə, dil insanın zehni və beyin funksiyalarının bir hissəsidir. İnsanlar dil vasitəsilə dünyanı anlayır, təcrübələri strukturlandırır və münasibətləri qururlar. Bu nəzəriyyə, dilin beynin və zehnin təbii funksiyası olduğunu qəbul edir.

2. Dil və qavrayış. Koqnitiv nəzəriyyə dilin qavrayış və anlamalardakı rolunu da vurğulayır. Məsələn, bir dilin söz və ifadələri, insanların dünyanı necə gördükləri ilə əlaqəlidir. Dil bir mənada insanların dünyaya dair anlayışlarını və zehni modellərini yansıdan bir vasitədir.

3. Qarşılıqlı təsir. Koqnitiv nəzəriyyə, dillərin qarşılıqlı təsirini yalnız bir-birini təkrarlayan və ya bir-birinə təsir edən strukturlar kimi deyil, beynin məlumatları necə təşkil etdiyini

əsas götürərək izah edir. Dillərin qarşılıqlı təsiri, dil öyrənən şəxsin zehni proseslərinin və anlayışlarının qarşılıqlı əlaqəsinin nəticəsi olaraq meydana gəlir.

4. İnteraktivlik. Bu nəzəriyyə dilin qarşılıqlı təsirinin aktiv və qarşılıqlı bir proses olduğunu təklif edir. İnsanlar bir-birinə danışarkən beyinlərindəki məlumatları qarşılıqlı şəkildə emal edir, dəyişir, təkmilləşdirir. Bu, dildəki məna və strukturların davamlı olaraq yenilənməsinə səbəb olur.

Koqnitiv nəzəriyyə dillərin qarşılıqlı təsirini, insanların zehni və düşüncə dünyalarının qarşılıqlı şəkildə dəyişməsinin və inkişafının bir nəticəsi kimi görür. Bu yanaşma dilin yalnız sosial və mədəni bir fenomendən daha çox, beynin və zehni proseslərin bir təzahürü olduğunu iddia edir.

Məqalənin elmi nəticəsi. Dillərin qarşılıqlı təsiri nəticəsində leksik, fonetik, qrammatik və semantik sahələrdə mühüm dəyişikliklər müşahidə olunur. Bu təsir həm dili zənginləşdirir, həm də müəyyən hallarda onun struktur bütövlüyünə təsir göstərə bilər. Dillərarası əlaqə, xüsusilə coğrafi yaxınlıq, iqtisadi, mədəni və siyasi münasibətlər fonunda daha da güclənir. Araşdırmalar göstərir ki, belə qarşılıqlı təsir nəticəsində yaranan alınma sözlər, hibrid ifadələr və struktur uyğunlaşmalar dilin inkişafında həm müsbət, həm də mənfi rol oynaya bilər. Bu fenomenin düzgün tədqiqi və idarə olunması milli dilin qorunması və inkişaf etdirilməsi baxımından əhəmiyyətlidir.

Məqalənin elmi yeniliyi. Dillərin qarşılıqlı təsiri mövzusunda yazılmış elmi məqalənin yeniliyi bir neçə aspektdə özünü göstərir.

1. **Yeni tədqiqat sahələri və yanaşmalar.** Məqalə dilin qarşılıqlı təsirini yeni və az tədqiq edilmiş cəhətlərdən araşdırır, məsələn, müəyyən bir coğrafi regionda və ya xüsusi dil qruplarında bu təsirin necə baş verdiyini ortaya qoyur.

2. **Praktiki tətbiqlər.** Dil kontaktlarının, xüsusilə çoxdilli cəmiyyətlərdə, sosial və mədəni təsirləri barədə yeni nəzəriyyələrin irəli sürülməsi. Bu, dilin sosial şəbəkələrdə, təhsil və əmək bazarlarında necə işlədiyini göstərən yeni yanaşmalar ola bilər.

3. **Yerli dillər və global dillərin qarşılıqlı təsiri.** Məqalə az danışılan dillərin global dillərlə (məsələn, ingilis dili) qarşılıqlı təsirini, onların necə dəyişdiyini və ya bir-birinə necə təsir etdiyini yeni bir şəkildə təqdim edir.

4. **Empirik tədqiqatlar.** Məqalə yeni empirik tədqiqatlar əsasında dillərin qarşılıqlı təsirini araşdırır, yenilikçi metodlardan istifadə edir, məsələn, müasir texnologiyalar və məlumat analizlərindən faydalanır.

Beləliklə, məqalənin elmi yeniliyi, dilin qarşılıqlı təsirinin yeni və daha dərinlən tədqiqi, yeni metodlar, nəzəriyyələr və ya praktiki tətbiqlər ilə bağlıdır.

Məqalənin tətbiqi əhəmiyyəti: Bu araşdırma nəticəsində əldə edilən biliklər dil siyasətinin formalaşdırılmasında, tərcümə sahəsində, dil öyrətmə metodikalarının təkmilləşdirilməsində və lüğət tərtibatında geniş tətbiq oluna bilər. Xüsusilə, alınma sözlərin istifadəsi, adaptasiyası və dilə uyğunlaşdırılması prinsiplərinin müəyyən edilməsi milli dilin qorunması üçün vacibdir. Eyni zamanda, multikultural mühitdə dillərarası ünsiyyətin daha səmərəli təşkili və qarşılıqlı anlaşmanın gücləndirilməsi baxımından da mühüm praktiki əhəmiyyət daşıyır. Bu tədqiqat nəticələri həmçinin media, təhsil və ictimai kommunikasiya sahələrində də tətbiq edilə bilər.

Ədəbiyyat

1. Qurbanov, A. Ümumi dilçilik / A.Qurbanov. – Bakı, – c.2. – 2019. – 272 s.
2. Qurbanov, A. Ümumi dilçilik / A.Qurbanov. – Bakı, – c.3. – 2019. – 512 s.
3. Həsənova, C.F. İngilis dilinin lüğət tərkibinin zənginləşməsi yolları / C.F.Həsənova. – Bakı, – 118 s.
4. Nisslor, G. Man and Culture / G.Nisslor. – N., V, – 1923.

M.Z.Hajizada

The Interaction of Languages in the Field of Vocabulary Composition**Summary**

Language interaction is the study of how different languages interact, influence each other, and how this process affects language development. This interaction can lead to changes in the lexical, grammatical, and phonetic structures of a language. Different dialects of a language can interact with each other to produce new words, phrases, or grammatical structural changes. Interaction between languages can accelerate the development of a language. It can also lead to the creation of new structures or the modification of old ones.

Language interaction can strengthen intercultural communication and affect international communication and trade. This is one of the main factors affecting the process by which words in a language change and acquire new meanings.

Key words: *lexical, social-cultural exchange, integration, cognitive, generative, borrowings*

М.З.Гаджизаде

Взаимодействие языков в области словарного состава**Резюме**

Взаимодействие языков – это область, изучающая, как разные языки взаимодействуют друг с другом, как они влияют друг на друга и как этот процесс влияет на развитие языка. Такое взаимодействие может привести к изменениям в лексической, грамматической и фонетической структурах языка. Различные языковые диалекты могут влиять друг на друга, приводя к появлению новых слов, фраз или грамматических структурных изменений. Взаимодействие между языками может ускорить развитие языка. В то же время это может привести к появлению новых структур или изменению старых структур.

Взаимодействие языков может усилить межкультурную коммуникацию, а также повлиять на международное общение и торговлю. Это один из основных факторов, влияющих на процесс изменения слов в языке и приобретения ими новых значений.

Ключевые слова: *лексический, социально-культурный обмен, интеграция, познавательный, порождающий, заимствованные слова*

Rəyçi: fil.f.d., dos. A.Ə.Quliyeva

Redaksiyaya daxil olub: 05.05.2025